

**Ulkoministeri Erkki Tuomiojan puheenvuoro 12. helmikuuta 2015
ENPI CBC -ohjelmien ohjelmakauden 2007–2013 päätöstilaisuudessa**

EU ja Venäjä: haasteita ja mahdollisuuksia

Arvoisat kuulijat,

On ilo saada olla tänään kanssanne juhlistamassa tärkeää askelta, ENPI CBC -ohjelmakauden onnistunutta päätöstä. Rajat ylittävällä yhteistyöllä on pitkät, jo 1990-luvun lopulta alkaneet perinteet. Vuosien kuluessa ohjelmatyö on ollut merkittävällä sijalla aluekehityksessä. Samalla se on lisännyt vuorovaikutusta ja yhteistyötä Venäjän ja venäläisten toimijoiden kanssa.

Suomen ja Venäjän rajalla toimii kolme CBC-ohjelmaa, *Kolarctic*, *Karelia* ja *Kaakkois-Suomi–Venäjä*. Monialaisen hanketoiminnan lisäksi yhteistyössä on menestyksekkäästi investoitu rajanylityspaikkoihin ja siten sujuvoitettu kasvanutta rajanylitysliikennettä. Viime aikoina matkailijavirrat ovat vähentyneet, mikä näkyy myös laskevana viisumikysyntänä. Panostus raja-alueisiin ja liikkuvuuteen pysyy silti tärkeänä tavoitteena. Suomen ja Venäjän välinen raja on myös osa EU:n ulkorajaa. Rajan toimivuutta ja turvallisuutta on tärkeää ylläpitää ja edelleen vahvistaa.

Ukrainan kriisin edetessä kansainvälinen tilanne on viime keväästä lähtien ollut jännitteinen. Tämä on asettanut haasteita myös Suomen ja Venäjän vuosikymmenien aikana toimivaksi hioutuneelle yhteistyölle. Tapahtumilla on ollut suorat vaikutukset EU:n ja Venäjän välisiin suhteisiin. Venäjän toimet Ukrainassa, tuki separatisteille ja Krimin kansainvälisen oikeuden ja sopimusten vastaisella tavalla toimeenpantu liittäminen Venäjään ovat tulleet laajalti tuomituiksi ja johtaneet EU:ssa päätettyihin Venäjään kohdistettuihin pakotetoiimiin.

Myös Suomi on näihin kantoihin ja toimiin liittynyt. Suomi haluaa rakentaa kansainväliseen oikeuteen ja sopimusten kunnioittamiseen perustuvaa maailmanjärjestystä, jossa voimapolitiikkaan turvautuminen ei ole sallittua eikä hyväksyttävää.

EU:n asettamien pakotteiden tavoitteena on kriisin poliittinen ratkaisu. Suomen näkökulmasta on selvää, että pakotteiden tarkoituksena ei ole tuottaa Venäjälle pysyvää vahinkoa vaan tukea Ukrainan suvereniteettia kunnioittavan poliittisen ratkaisun löytämistä konfliktiin. Venäjän talouden jyrkkä heikkeneminen ei ole ensisijassa pakotteiden seurausta. Siihen ovat vaikuttaneet ennen kaikkea öljyn hinnan lasku, Venäjän sisäisten uudistusten puute sekä voimapolitiikan suorat kustannukset, jotka kaikki leikkaavat kasvun mahdollisuuksia.

Suomelle Venäjä tulee aina olemaan naapurimaa ja merkittävä yhteistyökumppani. On etujemme mukaista säilyttää vuosien kuluessa toimivaksi muodostunut ja monipuolinen yhteistyö. Tavoitteemme on, ettei uusia haittoja syntyisi myöskään kaikkia hyödyttävälle alueelliselle yhteistyölle, jossa Venäjä on keskeinen kumppani.

Myös Euroopan unionille Venäjä säilyy naapurina. Suomi on toiminnallaan edistänyt EU:n ja Venäjän välisen suhteen kehittymistä EU-jäsenyytensä alkuajoista lähtien. Onkin tärkeätä välttää rakentamasta tarpeettomia henkisiä tai fyysisiä raja-aitoja Euroopan ja Venäjän välille. Avoin vuorovaikutus ja omakohtainen kokemus oikovat stereotypioita ja luovat maaperää ymmärrykselle. Arkiset kontaktit, taloudellinen yhteistyö ja liikkuvuus sekä matkailun että opiskelijavaihdon merkeissä ovat asioita, joita Suomi aikoo jatkossakin pitää Venäjän suuntaan esillä sekä kahdenvälisesti että EU:ssa. Tässä myös aluetason toimijoiden panos on merkittävä.

EU:n ja Venäjän suhteiden kehittäminen on ollut pitkä tie. Vuosikymmenten aikana yhteistyölle on pitkäjänteisellä työllä luotu laajat rakenteet ja moniulotteinen tehtäväkenttä. Ennen Ukrainan kriisiä EU ja Venäjä kävivät keskusteluja muun muassa yhteisestä pitkän tähtäimen tavoitteesta koskien lyhytkestoisten matkojen viisumivapaata matkustamista. Valmistelussa oli myös viisumihelpotussopimuksen laajentaminen sekä neuvottelut sopimus pohjan uusimiseksi EU:n ja Venäjän välillä. Helppoja eivät keskustelut tuolloinkaan aina olleet, samoin paljon odotettu Venäjän WTO -jäsenyys on jättänyt toimeenpanon osalta toivomisen varaa. Nämä keskustelut, lukuisten sektorikohtaisten dialogien ohella, ovat nyt olleet pysähdyksissä.

Tämänhetkinen tilanne ei mahdollista paluuta kriisiä edeltäneisiin yhteistyömuotoihin ja rakenteisiin EU:n ja Venäjän välillä. Kriisin jälkeinen yhteistyö tulee rakentumaan uudelleenlaiselle perustalle, uudet lähtökohdat huomioiden. EU tulee kevään aikana käymään keskustelua siitä, miten suhdetta Venäjään jatkossa olisi kehitettävä. Selvää on, ettei paluuta neuvottelupöytiin voida odottaa ennen edistymistä Ukrainan kriisin ratkaisussa – tässä Venäjältä odotetaan paljon enemmän, kuin se tähän mennessä on tehnyt. Jo yksin Krimin kysymyksen vaikutukset yhteistyön rakentamiseen tulevat olemaan kauaskantoiset.

Ukrainan kriisin myötä käyttöön otetut rajoittavat toimet ja EU:n ja Venäjän välisen yhteistyön kariutuminen ulottavat vaikutuksensa myös konkreettiseen työhön alueellisella ja paikallisella tasolla. Venäjään kohdistuvat rahoitusalan rajoitteet estävät muun muassa uusien ympäristöhankkeiden aloittamisen pohjoisen ulottuvuuden ympäristökumppanuuden puitteissa. Kumppanuuden saavutukset Pietarin jätevedenpuhdistuksessa ja useissa muissa Itämeren hyödyttävissä hankkeissa tuntuvat jo myönteisenä muutoksena ympäristössämme. Tärkeää on saattaa tulokset päätökseen jo meneillään olevat ympäristöhankkeet kuten Kaliningradin jätevedenpuhdistamon rakennustyö.

Muilta osin EU:n, Venäjän, Norjan ja Islannin välinen yhteistyö pohjoisen ulottuvuuden puitteissa jatkuu, tavoitteena käytännön tulokset kulttuurin, sosiaali- ja terveyssektorin sekä liikenteen ja logistiikan aloilla. Pohjoinen ulottuvuus edistää myös liike-elämän yhteyksiä ja tutkimusyhteistyötä.

Alueneuvostot Itämerellä ja arktisella alueella tarjoavat toimivan kehyksen käytännön yhteistyölle Venäjän kanssa. Myös EU osallistuu Itämeren valtioiden neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston toimintaan.

Tässä yhteydessä haluan erityisesti mainita Barentsin euroarktisen neuvoston, jonka puheenjohtajana Suomi parhaillaan toimii. Suomen kaksivuotinen puheenjohtajuus päättyy lokakuussa Oulussa pidettävään ulkoministerikokoukseen, jossa puheenjohtajuus siirtyy Venäjälle. Yhteistyö Barentsin neuvoston puitteissa on sujunut rakentavassa hengessä ja työryhmät ovat jatkaneet työtään keskeytyksettä. Barents-yhteistyöllä on merkittävä rooli

myös alueellisten ja paikallistason yhteyksien ylläpitämisessä sekä alkuperäiskansayhteistyön edistämässä. Rajat ylittävän yhteistyön ohjelmat, erityisesti *Kolarctic*- ja *Karelia*, ovat tärkeitä Barentsin alueen konkreettisen hanketoiminnan rahoittajia.

Arvoisat kuulijat,

ENPI CBC -ohjelmat ovat kiistatta menestystarina, ja ne ovat nousseet keskeiseen asemaan Suomen ja Venäjän välisen yhteistyön rahoituslähteenä. EU-rahoitus on pystytty hyödyntämään täysimääräisesti, ja kaikki osapuolet ovat sitoutuneet ENPI-ohjelmien täytäntöönpanoon. Alueviranomaisten keskinäiset kontaktit ovat lisääntyneet ja rajaseudun asukkaiden välinen yhteistyö on arkipäiväistynyt. ENPI-kaudella on kolmesta ohjelmasta rahoitettu kaikkiaan 150 kehityshanketta ja 16 rajainfranhanketta, yhteensä 200 miljoonan euron edestä. Rajanylityskapasiteettia on pystytty nostamaan vastaamaan tulevaisuuden tarpeita. Hyvin toimivat CBC-ohjelmat ovat tarjonneet keinon ylläpitää dialogia EU:n ja Venäjän välillä vallitsevasta kiristyneestä tilanteesta huolimatta.

CBC-ohjelmat ovat maakunnille tärkeitä aluekehityksen kannalta. Ohjelmat ovat luoneet pitkäaikaisen yhteistyön kautta keskinäisen luottamuksen ilmapiirin, löytäneet yhteiset intressit ja siten myös lisänneet vakautta raja-alueilla. Vakaat olot ovat edellytys taloudelliselle yhteistyölle – Venäjällä on jatkossakin suuri taloudellinen merkitys Suomen raja-alueille.

Etelä-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin liitot ENPI-ohjelmien hallintoviranomaisina ovat vankalla kokemuksellaan tehneet urauurtavaa työtä ohjelmien täytäntöönpanossa. Ne ovat edistäneet ohjelmien alueellista identiteettiä ja hyvää hallintotapaa.

Alkaneella rahoituskehyskaudella EU:n itäisellä ja eteläisellä ulkorajalla on tarkoitus käynnistää 17 uutta CBC-ohjelmaa. Näistä Venäjän kanssa on suunnitteilla seitsemän; Suomen kolmen ohjelman lisäksi Viro, Latvia, Liettua ja Puola valmistelevat vastaavia ohjelmia.

Uusilla ohjelmilla on toki edessään vielä monta haastetta, mutta valmistelu on edennyt hyvin. Yhteistyö on jatkossakin tarpeen kansalaisten välisten kontaktien säilyttämiseksi ja liikkuvuuden edistämiseksi. CBC-ohjelmat ovatkin oivallinen yhteistyömekanismi käytännönläheiseen yhteistyöhön raja-alueiden välillä. Rajat ylittävä yhteistyö on luonnollisesti tärkeintä rajamaakunnille itselleen, mutta sen myönteiset vaikutukset heijastuvat koko Suomeen.

Haluan ilmaista arvostukseni kaikille ENPI-ohjelmien ja niiden rahoittamien hankkeiden parissa työtä tehneille ja toivottaa antoisaa iltapäivää.